

Slutredovisning: Obalanserad budgivning i anläggningsbranschen¹ (KKV 356/2014)*Johan Nyström, VTI*

Sedan KKV beviljade ovannämnda projekt har kunskapen om obalanserad budgivning tagit två steg framåt. Vår forskning indikerar att det inte finns empiriskt stöd för att snedvridna anbud är ett omfattande problem i anläggningssektorn. Det är i linje med annan empirisk forskning på området men i motsättning till den gängse uppfattningen i branschen. Anledningen till varför vi inte ser obalanserade bud i den omfattning som tidigare modeller förutspår kan bero på att de inte inkluderar konkurrens. Det andra bidraget från detta projekt är en modell som visar hur konkurrensen driver anbuden mot marginalkostnaden – dvs minskar skevheten i anbuden.

Två frågor om Obalanserad budgivning

I flera sektorer, speciellt i anläggningssektorn nyttas i s.k. styckpris- eller a-priskontrakt. Det innebär att beställaren anger ett antal uppskattade kvantiteter i förfrågningsunderlaget som de konkurrerande budgivarna sedan prissätter med a-priser. Det totala anbudet är vektorsumman av alla kvantiteter och a-priser. Obalanserad budgivning innebär att en informerad entreprenör anpassar sina priser för att minimera anbudet ex ante och maximera vinsten ex post. T.ex. genom att sänka a-priser på överskattade kvantiteter och höja a-priser på underskattade kvantiteter. I nationalekonomiska termer uppstår därmed en ineffektiv informationsränta och upphandlaren får betala ett överpris. Det finns en utbredd uppfattning om att obalanserad budgivning är ett stort problem i anläggningsbranschen (Carenholm, 2013; Ehrlén, 2013).

Tidigare forskning visar att obalanserad budgivning ligger i den informerade entreprenörens intresse. Den empiriska forskningen gällande omfattningen av problematiken är bristande. Det saknas även teoretiska resonemang om hur effektiviteten påverkas när konkurrens uppstår mellan informerade entreprenörer.

Föreliggande projekt har i enlighet med ansökan gjort framsteg i båda dessa frågor.

Delstudie 1: Den empiriska delen

Det råder enighet bland experter inom byggbranschen om att obalanserad budgivning är ett stort problem. Detta är i huvudsak baserat på anekdotiska bevis och saknar stöd i empiriska studier med större datamängder. I Sverige finns inga kvantitativa studier om obalanserad budgivning. Den enda empiriska studie som finns, pekar på att problemet inte är så stort. Bajari et al (2014) drar slutsatsen att den obalanserade budgivningen inte är en avgörande faktor för att förbereda anbud.

I föreliggande studie har vi kunnat göra en första kvantitativ analys av obalanserad budgivning i Sverige. Nyström (2015) finner inget stöd för att detta koncept är ett stort problem i svenska vägbyggen. Studien bygger på 15 vägbyggnadsprojekt och 2 795 unika observationer. Viktiga kontrollvariabler har inkluderats men ingen signifikant korrelation kan hittas mellan avvikelser i enhetspriser och avvikelser i mängder.

Bristen på empiriskt stöd för obalanserad budgivning kan vara flera. En möjlig förklaring är att entreprenörerna inte har mer information än kunden. Om så är fallet brister det underliggande antagandet om informationsövertag. En annan förklaring är att transaktionskostnaden för framställning av snedvridna bud är för hög. Det kan ta lång tid att gå igenom alla kvantiteter och hitta felestimeringar. Kostnaden kan överstiga den förväntade vinsten med obalanserad budgivning.

¹ I redovisningen kan nämnas att till följd av denna forskning har ytterligare ett KKV-projekt (Abnormally low tenders: 44/2015 Ab) uppkommit. Idén för avknopningsprojektet kom vid KKV-konferensen (6-7 nov 2014).

Avslutningsvis kan risken med att snedvridna bud vara för hög, vilket medför att entreprenörer avstår från att balansera buden.

Föreliggande studie har presenteras i flera sammanhang² för att få kommentarer på metod och resultat. Succesivt har studien förbättrats och har publicerats som ett konferensbidrag (se Nyström 2015). Avsikten nu är att förfina studien ytterligare med hjälp av CTSS (Centrum för Transportstudiers på KTH) gästprofessor, Andrew Smith (Leeds) i syfte att publicera i tidskrift.

Delstudie 2: Den teoretiska delen

Tidigare modeller av obalanserad budgivning slår fast att det är i den informerade budgivarens intresse att snedvrida sitt bud. Det medför ett lägre anbud ex ante och en högre vinst ex post. Mandell och Nyström (2013) har påvisat att storleken på snedvridning minskar med risk-aversion, vilket är med i linje med data. Modellen inkluderar dock enbart en informerad agent. Mandell och Nyström (2016) modellerar flera informerade agenter. Modellen visar hur konkurrensen mellan informerade och riskaverta agenter driver anbuden mot marginalkostnaden – dvs minskar skevheten i buden.

Modellen bygger vidare på Athey och Levin (2001) samt Mandell och Nyström (2013) men med fokus på hur konkurrensen påverkar anbuden. Studien kan ses som ytterligare en pusselbit till varför vi inte har så omfattande snedvridning av anbud som tidigare teoretiska modeller påvisar.

Studien har blivit accepterad till konferensen *The Seventh International Public Procurement Conference (IPPC7)* som genomförs under 2016.

Referenser

- Athey, S., Levin, J. 2001. Information and Competition in U.S. Forest Serve Timber Auctions. *Journal of Political Economy*, 109, 375—417.
- Bajari, P., Houghton, S., Tadelis, S., 2014. Bidding for Incomplete Contracts: An Empirical Analysis of Adaptation Costs. *American Economic Review*, 104(4), 1288-1319.
- Carenholm, S (2013) Underprissättning – ett gemensamt ägt problem. *Byggindustrin*
- Ehrlén, O (2013) Underprissättningen ska upp på bordet. *Byggindustrin*
- Mandell, S., Nyström, J., 2014. Too much balance in unbalanced bidding. *Studies in Microeconomics* 1, 23-35.
- Mandell, S., Nyström, J., 2016. Competition to solve unbalanced bidding. Forthcoming *The Seventh International Public Procurement Conference (IPPC7)*
- Nyström, J (2015) The balance of unbalanced bidding. 8th Nordic Conference on Construction Economics and Organization

² Versioner av studien har presenterats vid seminarier på KTH/VTI, Umeå universitet, KKV, Trafikverket samt konferenserna 3:dje Nationella transportforsknings konferensen (Norrköping), International Transportation Economics Association Annual Conference and Summer School (Kuhmo Nectar) (Oslo) och 8th Nordic Conference on Construction Economics and Organization (Tammerfors).

